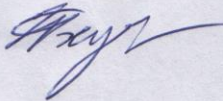
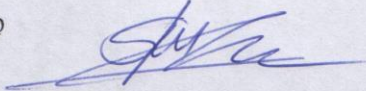

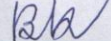

Робоча програма навчальної дисципліни «Новітня історія України (1964 р. – сьогодні) для студентів за напрямом підготовки 6. 020302 «Історія», 6.020103 «Музейна справа та охорона пам'яток історії і культури» _____, 2017 р. - 21 с.

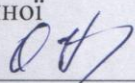
Розробник: Пхиденко Ігор Станіславович, кандидат історичних наук, доцент кафедри нової та новітньої історії України

Рецензент: Шабала Ярослав Миколайович, доктор історичних наук, професор

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри нової та новітньої історії України
протокол № 9 від 28 січня 2017 р.

Завідувач кафедри: (Баран В. К.)

Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією історичного факультету
протокол № 4 від 2 03 2017р.

Голова науково-методичної
комісії факультету (Карліна О. М.)

Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету
протокол № 8 від 29 05 . 2017 р.

Програма навчальної дисципліни Новітня історія України (1964 р. – сьогодні) складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів напряму підготовки 6.020302 “Історія”, 6.020103 «Музейна справа та охорона пам’яток історії і культури»

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань - 0203 «Гуманітарні науки» Напрямок підготовки - 6.020302 «Історія» 6.020103 «Музейна справа та охорона пам’яток історії і культури»	нормативна
Модулів – 2	Спеціальність “Історія”	Рік підготовки – 4
Змістових модулів – 2		Семестр – 7
ІНДЗ: є		Лекції – 32 год.
Загальна кількість годин – 120		Практичні (семінари) – 24 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання): Аудиторних – 4 самостійної роботи – 4,8 консультації – 0.5	Освітньо-кваліфікаційний рівень “бакалавр”	Консультації: 6 год.
		Самостійна робота – 58 год.
		Форма контролю: <u>екзамен</u>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу. Метою курсу є - системне і послідовне вивчення, формування у студентів ґрунтовного комплексу знань основних подій і явищ новітньої історії України, розкриття своєрідностей та закономірностей розвитку історичного процесу в Україні періоду від 1964 р. до сьогодні.

Завдання курсу:

- дати студентам цілісні знання про основні напрямки, тенденції та закономірності новітньої історії України (1964 р. - сьогодення);
- розкрити зміст становлення та розвитку державотворчого процесу в Україні періоду здобуття незалежності та на сучасному етапі;
- показати органічну єдність і водночас специфіку новітньої історії України в загальноєвропейському контексті;
- визначити роль і місце України у світових глобалізаційних процесах;
- ознайомити студентів із досягненнями вітчизняної та зарубіжної історичної науки з проблем новітньої історії України (1964 р. - сьогодення);
- сформуванати у студентів глибоке і об'єктивне розуміння вітчизняної історії, сприяти розширенню кругозору, повноцінного, цілісного сприйняття історичних подій у світі і у власній країні.

Студент повинен знати:

- основні закономірності розвитку історичного процесу в Україні даного періоду;
- зміст становлення та розвитку державотворчого процесу в Україні зазначено періоду;
- основні механізми утворення соціальних інститутів сучасності;
- загальну історіографію даного курсу;
- основну хронологію новітньої історії України даного періоду;
- понятійно-термінологічний апарат даної проблематики.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

- застосовувати на практиці методику історичних досліджень;
- аналізувати джерела з новітньої історії України;
- використовувати конкретно-історичні та аналітичні матеріали для історичних реконструкцій;
- користуватися історичною термінологією;

- застосовувати набуті знання, вміння навички в практичній, науковій та педагогічній роботі;
- володіти методами наукової полеміки, обґрунтовувати власну позицію з історичних питань.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредитів ECTS.

Форма навч.	Кур.	Сем.	Заг. обс. год.	Кількість годин				Підсум. контр.
				Лек.	Семін.	Сам. робота	Конс.	
Денна	4	7	120	32	24	58	6	екзамен

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.

Україна у період 1964 – 1985 рр.

Тема 1. Наростання кризових явищ в суспільно-політичному житті у період середини 60-х – першій половині 80-х років.

Урядові зміни в жовтні 1964 р. та їх вплив на суспільно-політичне життя. Зміцнення адміністративно-командної системи. Конституція УРСР 1978 р. Посилення централістської політики щодо України. Усунення П.Ю. Шелеста. В.В. Щербицький та його політика.

Тема 2. Стан економіки України та визрівання економічної кризи.

Економічні передумови реформи 1965 р. Зміст реформи. Реалізація її основних напрямів в Україні. Результати та наслідки, причини невдач реформи 1965 р. Екстенсивний розвиток промисловості. Становище сільського господарства. Заходи щодо стримування негативних тенденцій економічного розвитку на початку 1980-х рр. Закон про трудові колективи 1983 р. Продовольча програма 1982 р.

Тема 3. Культурне життя доби застою.

Національна політика. Положення про радянський народ як «нову історичну спільність». Освіта та наука. Русифікація культурно-освітньої сфери.

Літературно-мистецьке життя. Дисидентський рух в середовищі культурних діячів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Україна у період 1985-до сьогодні.

Тема 4. Суспільно-політичні процеси в Україні у другій половині 80-х – на початку 90-х рр.

Початок процесу перебудови, її зміст та особливості проведення в Україні. Спроби політичних реформ і зростання активності українського суспільства. Поява нових явищ у суспільному житті (мітинги, страйки, неформальні організації). Розгортання національно-визвольного руху. Створення Народного руху України. Початок політичної структуризації суспільства. Поява перших політичних партій. Вибори до Верховної Ради УРСР у 1990 р. Декларація про державний суверенітет Української РСР 16 липня 1990 р. Акт проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня 1991 р. Вибори Президента України.

Тема 5 . Економічна ситуація в Україні в другій половині 80-х років.

Крах командної економіки.

Провал політики прискорення. Спроби реформування економіки. Закон « Про індивідуальну трудову діяльність» (1986 р.). Закон « Про державне підприємство» (1987 р.). Наростання економічної кризи. Пошук шляхів економічної самостійності України. Концепція регіонального госпрозрахунку. Закон України «Про економічну самостійність» від 3 серпня 1990 р. Спроби вдосконалення колгоспно-радгоспної системи. Створення Держагропромів. Нове положення про колгоспи (березень 1988 р.). Початок фермерського руху.

Тема 6. Україна в умовах незалежності.

Державотворчі процеси в Україні після здобуття незалежності. Конституційний процес. Прийняття Конституції України 1996 р. Формування політичної системи в умовах незалежності. Економічне життя після здобуття незалежності. Реформування економіки. Фінансова політика. Запровадження

національної валюти. Сучасний стан української економіки. Етнонаціональні процеси. Стан соціальної сфери. Духовно-культурне життя. Освіта та наука. Зовнішня політика. Помаранчева революція. Революція Гідності. Агресивна політика Росії щодо України після революції Гідності. Сучасне політичне життя.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ. (семін.)	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
<u>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1</u>					
<u>Україна у період 1964 – 1985 рр.</u>					
Тема 1. Наростання кризових явищ в суспільно-політичному житті у період середини 60-х – першій половині 80-х років.	21	6	4	1	10
Тема 2. Стан економіки України та визрівання економічної кризи.	22	6	4	1	11
Тема 3. Культурне життя доби застою.	17	4	4	1	8
Разом за змістовним модулем 1	60	16	12	3	29
<u>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2</u>					
<u>Україна у період 1985-до сьогодні.</u>					

Тема 4. Суспільно-політичні процеси в Україні у другій половині 80-х – на початку 90-х рр.	21	6	4	1	10
Тема 5 . Економічна ситуація в Україні в другій половині 80-х років. Крах командної економіки.	17	4	4	1	11
Тема 6. Україна в умовах незалежності.	19	6	4	1	8
Разом за змістовним модулем 2	60	16	12	3	29
Усього годин	120	32	24	6	58

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

5. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	<p>Суспільно-політичному житті у період середини 60-х – першій половині 80-х років.</p> <p>1. Урядові зміни в жовтні 1964 р. та їх вплив на суспільно-політичне життя.</p> <p>2. Зміцнення адміністративно-командної системи.</p> <p>3. Посилення централістської політики щодо</p>	2

	України. Усунення П.Ю.Шелеста.	
2	<p>Економічний розвиток середини 60-х – першій половині 80-х років.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічна реформа 1965 р. 2. Екстенсивний розвиток промисловості України. 3. Становище сільського господарства. 	
3	<p>Національна політика та культурне життя доби застою.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Національна політика. 2. Соціальні та етнодемографічні процеси. 3. Культурне життя та освіта доби застою. 	2
4	<p>Дисидентський рух 60–80-х рр. ХХ ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Причини активізації опозиційного руху в другій половині 60-х – на поч. 80-х рр. 2. Форми діяльності дисидентів та репресії щодо правозахисників. 3. Особливості та характерні риси українського дисидентства. 	2
5	<p>Політичний розвиток України під час горбачовської перебудови.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Початок процесу перебудови та її особливості в Україні. 2. Спроби політичних реформ і зростання активності українського суспільства. 3. Початок політичної структуризації суспільства. 	
6	Економічне становище в Україні в другій половині 80 –	

	<p>на поч. 90-х рр.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Провал економіки прискорення економічного розвитку. 2. Спроби реформування економіки та погіршення економічної ситуації в Україні. 3. Пошук шляхів економічної самостійності України. 	2
7	<p>Суспільні процеси в Україні в кінці 80 – на початку 90-х рр.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Активізація національного руху. 2. Створення Народного руху України. 3. Початок релігійного відродження. 	2
8	<p>Проголошення незалежності України.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вибори до Верховної Ради УРСР 1990 р. 2. Декларація про державний суверенітет Української УРСР 16 липня 1990 р. 3. Акт проголошення незалежності України. Вибори Президента України. 	
9	<p>Політичне становище України після здобуття незалежності.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Державотворчі процеси після здобуття незалежності. 2. Конституційний процес в Україні. 3. Формування політичної системи. 	2
10	<p>Економічний розвиток України в умовах незалежності.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Реформування економіки. 2. Фінансова політика. 3. Сучасний стан української економіки. 	2
11	<p>Духовно-культурне життя.</p>	

	1. Культурні процеси в незалежній Україні. 2. Розвиток освіти та науки. 3. Релігійне життя України.	
12	Внутрішньополітичне становище України на сучасному етапі. 1. Помаранчева революція. 2. Революція Гідності. 3. Агресивна політика Росії щодо України.	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кільк. годин
1.	Урядові зміни у жовтні 1964 р. та їх вплив на суспільне життя в Україні.	3
2.	Політико-ідеологічна криза радянського ладу в Україні середини 60-х – початку 80-х рр. ХХ століття.	2
3.	Економіка України в загальносоюзному комплексі періоду другої половини 60-х – першої половини 80-х рр. ХХ століття.	3
4.	Економічна реформа 1965 р. в Україні.	2
5.	Екстенсивний розвиток промисловості в Україні в другій половині 1960-х - першій половині 1980-х рр.	2
6.	Стагнаційні процеси в сільському господарстві України у період застою.	2
7.	Етносоціальні процеси в Україні в період застою.	2
8.	Українська Гельсінська спілка.	2
9.	Дисидентський рух в Україні у 1970-х – 1980-х рр.	2

10.	Релігійне дисидентство в Україні 70-х – початку 80-х рр. XX ст.	3
11.	Політичний портрет П.Ю.Шелеста.	2
12.	Політичний портрет В.В.Щербицького.	2
13.	Становище освіти України у період середини 1960-х – початку 1980-х рр.	2
14.	Особливості перебудови в Україні.	2
15.	Релігійне відродження в Україні в кінці 80-х – на початку 90-х рр. XX ст.	2
16.	Створення Народного руху України.	2
17.	Неформальні організації і групи в Україні кінця 80-х – початку 90-х рр. XX ст.	2
18.	Початок формування багатопартійної системи в Україні.	2
19.	Волинь в процесі здобуття Україною незалежності.	3
20.	Конституційний процес в Україні у період після 1991 р. до прийняття Конституції України 1996 р.	2
21.	Зовнішня політика України в сучасних умовах.	2
22.	Участь України в міжнародних організаціях в умовах незалежності.	3
23.	Релігійне життя в Україні в умовах незалежності.	3
24.	Проблеми української економіки в умовах незалежності та пошук шляхів їх розв'язання.	3
25.	Політична реформа в Україні на сучасному етапі.	3
	Разом	58

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується у формі есе, яке присвячене висвітленню окремих малодосліджених та найбільш актуальних проблем новітньої історії України періоду від 1964 р. до сьогодні. Написання такої роботи передбачає критичний аналіз радянської

та сучасної української історіографії. При цьому потрібно дати хронологію подій та назвати визначальні фактори, які зумовили можливість цих процесів. Разом з тим, потрібно показати вплив формування дослідженого явища на суспільні процеси минулого та сьогодення. При оцінюванні будуть враховуватись як знання студентів, так і вміння обґрунтовувати власну наукову позицію. Максимальна оцінка – 10 балів.

1. Зміцнення адміністративно-командної системи у період «застою».
2. Конституція УРСР 1978 р.
3. Посилення централістської політики щодо України в період другої половини 60-х – першої половини 80-х рр. Усунення П.Ю.Шелеста.
4. Політичний портрет В.В.Щербицького.
5. Національна політика в Україні у період застою.
6. Освіта та наука середини 60-х – першої половини 80-х рр.
7. Політика русифікації культурно-освітньої сфери.
8. Літературно-мистецьке життя доби застою.
9. Утворення та діяльність Української Гельсінської спілки.
10. Релігійне дисидентство.
11. Чорнобильська катастрофа – національна трагедія України.
12. Розпад компартії та втрата нею політичної монополії в Україні.
13. Формування багатопартійної системи.
14. Створення Народного руху України.
15. Релігійне відродження в другій половині 80-х років.
16. Формування передумов незалежності України.
17. Вибори до Верховної Ради УРСР 1990 р.
18. Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 р.
19. Проголошення незалежності України.
20. Референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України.
21. Прийняття Конституції України 1996 р.
22. Формування політичної системи в умовах незалежності.
23. Сучасний стан та проблеми української економіки.

24. Стан та проблеми освіти і науки незалежної України.
25. Зовнішня політика незалежної України.

8. Методи навчання

У навчанні використовуються такі методи:

1. словесний – застосовується в процесі читання лекцій;
2. метод наочності – при ознайомленні студентів з оформленням текстів наукових досліджень в монографіях і часописах;
3. метод практичної діяльності – при складанні планів і структури студентських робіт, оформленні наукового апарату, схем, графіків, ілюстрацій;
4. інтерактивні методи – презентації, робота з мультимедійною дошкою та проектором.

9. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамена. Оцінка виставляється з урахуванням оцінок за змістові модулі.

Питання для підсумкового контролю:

1. Урядові зміни в жовтні 1964 р. та їх вплив на суспільно-політичне життя України.
2. Зміцнення адміністративно-командної системи.
3. Конституція УРСР 1978 р.
4. Посилення централістської політики щодо України в період другої половини 60-х – першої половини 80-х рр..
5. Усунення П.Ю.Шелеста. В.В.Щербицький.
6. Економічна реформа 1965 р. в Україні.
7. Економіка України в загальносоюзному комплексі.
8. Екстенсивний розвиток промисловості України у другій половині 1960-х – першій половині 1980-х рр.
9. Деструктивні процеси в сільському господарстві у період застою.
10. Національна політика в Україні у період застою.

11. Етнодемографічні процеси у період середини 60-х – першої половини 80-х рр.
12. Тенденція до певної лібералізації культурної політики в середині 60-х років.
13. Освіта та наука середини 60-х – першої половини 80-х рр.
14. Політика русифікації культурно-освітньої сфери.
15. Літературно-мистецьке життя доби застою.
16. Причини активізації опозиційного руху в другій половині 60-х – на початку 70-х рр.
17. Форми діяльності дисидентів та репресії правозахисників періоду другої половини 60-х – на початку 80-х рр.
18. Утворення та діяльність Української Гельсінської спілки.
19. Релігійне дисидентство.
20. Здобутки та проблеми соціальної сфери.
21. Початок перебудови та її особливості в Україні.
22. Провал політики прискорення економічного розвитку.
23. Спроби реформування економіки наприкінці 80-х років.
24. Чорнобильська катастрофа – національна трагедія України.
25. Наростання економічної кризи наприкінці 80-х років.
26. Фінансове становище і рівень життя населення в другій половині 80-х років.
27. Пошук шляхів економічної самостійності України.
28. Спроби політичних реформ і зростання активності українського суспільства в період другої половини 80-х років.
29. Розпад компартії України. Демплатформа.
30. Формування багатопартійної системи.
31. Активізація національного руху в Україні у другій половині 80-х рр.
32. Створення Народного руху України.
33. Релігійне відродження в другій половині 80-х років.
34. Формування передумов незалежності України.

- 35.Вибори до Верховної Ради УРСР 1990 р.
- 36.Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 р.
37. Проголошення незалежності України.
- 38.Референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України.
- 39.Державотворчі процеси в Україні після здобуття незалежності.
- 40.Конституційний процес в Україні наприкінці 80-х – першій половині 90-х років.
- 41.Прийняття Конституції України 1996 р.
- 42.Формування політичної системи в умовах незалежності.
- 43.Економічне життя України в першій половині 90-х років.
- 44.Спроби реформування економіки і причини їх невдач в першій половині 90-х років.
- 45.Сучасний стан та проблеми української економіки.
- 46.Етносоціальні процеси в умовах незалежності.
- 47.Культурні процеси в незалежній Україні.
48. Стан та проблеми освіти і науки незалежної України.
49. Релігійне життя України в умовах незалежності.
- 50.Зовнішня політика незалежної України.

10. Методи та засоби діагностики успішності навчання

Для діагностики успішності навчання використовуються різні **методи** контролю, які забезпечують ефективність навчального процесу. До них належать: спостереження, бесіда, опитування, письмові роботи, анкетування, тестування.

Засобами діагностики успішності навчання є:

1. Поточна перевірка виконання студентами практичних робіт.
2. Перевірка конспектування студентами лекційного матеріалу.
3. Оцінювання відповідей студентів на семінарських заняттях у формі підготовки доповідей за темою заняття, доповнень до доповідей, участі в обговоренні, презентації самостійних завдань.

4. Написання студентами поточних письмових тестових завдань за змістовними модулями.
5. Виконання та захист студентами індивідуального завдання за темою курсу.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль (мах = 40 балів)			Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
15	15	10	30	30	100
12 балів – підготовка і робота на семінарських заняттях (обраховується середнє арифметичне суми балів, набраних студентом на всіх заняттях). 3 бали – за систематичну підготовку до семінарських занять та активну участь у їх роботі (доповнення, виступи з повідомленнями, реферати, рецензування відповідей тощо).	12 балів – підготовка і робота на семінарських заняттях (обраховується середнє арифметичне суми балів, набраних студентом на всіх заняттях). 3 бали – за систематичну підготовку до семінарських занять та активну участь у їх роботі (доповнення, виступи з повідомленнями, реферати, рецензування відповідей тощо).				

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

12. Методичне забезпечення

1. Історія України від найдавніших часів до сьогодення: зб. док. і матеріалів: навч. посіб. / За заг. ред. А. П. Качура. – Київ, 2010.
2. Історія України: хрестоматія : навч. посіб./ Упоряд. В. І. Гусєв, Ю. О. Калінцев, Г. І. Сургай. – К., 2005.
3. Земзюліна Н. І., Морозов А. Г., Мотуз В. К. Новітня історія України: Навчально-методичний посібник з організації самостійної роботи студентів. – Черкаси, 2010.
4. Конституція. – К., 1996.
5. Національні відносини в Україні у ХХ ст.: збірник документів і матеріалів. – К., 1994
6. Петро Шелест «Справжній суд історії ще попереду». Спогади, щоденники, документи, матеріали. – К., 2003.

7. Україна багатопартійна. Програмні документи нових партій. – К., 1991.
8. України Декларація про державний суверенітет України. Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. – К., 1990.
9. Хрестоматія з історії України для студентів вузів / уклад. Б. І. Білик, Л. В. Дячук, Я. С. Калакура та ін. – Київ, 1993.

13. Список джерел.

1. Алексєєв Ю.М. та ін. Україна на зламі історичних епох: (Державотворчий процес 1985 – 1999). – К., 2000.
2. Баран В.К. Україна 1950–1960-х рр.: еволюція тоталітарної системи. – Львів, 1996.
3. Баран В.К. Україна після Сталіна: Нарис історії 1953–1985 рр. – Львів, 1992.
4. Баран В.К. Україна: новітня історія (1945–1991). – Львів, 2003.
5. Баран В.К., Даниленко В.М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-і роки). – К., 1999.
6. Бойко О.Д. Історія України. – К., 1999.
7. Бойко О.Д. Україна 1991–1995 рр. Тіні минулого чи контури майбутнього? (Нарис новітньої історії). – К., 1996.
8. Бритченко С.П. Деякі питання розвитку національних відносин на Україні. – К., 1990.
9. Гарань О.В. Від створення Руху до багатопартійності. – К., 1992.
10. Грицак Я.Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX – XX ст. – К., 1996.
11. Декларація про державний суверенітет України. Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. – К., 1990
12. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? // Вітчизна. – 1990. – № 5–7.
13. Журавський В., Кучеренко О., Михальченко М. Політична еліта України: теорія і практика трансформації. – К., 1999.
14. Івченко О.Г. Україна в системі міжнародних відносин: історична ретроспектива та сучасний стан. – К., 1997.

15. Історія України / Гусєв В.І. та ін. – К., 2003.
16. Історія України / Лановик Б.Д., Лазаревич М.В. – К., 2001.
17. Історія України / Скрипник М.О. та ін. – К., 2003.
18. Історія України. Курс лекцій: У 2-х кн. Кн.. 2. – К., 1992
19. Історія Українського селянства. Нариси в 2-х томах. – Т. 2. – К., 2006.
20. Конституція України. – К., 1996.
21. Кремень В., Ткаченко В. Україна: шлях до себе. Проблеми суспільної трансформації. – К., 1998.
22. Курносів Ю.О. Інакомислення в Україні (60-ті – перша половина 80-х рр. ХХ ст.). – К., 1994.
23. Лабезник Б. Щербицький і українська мова // Літературна Україна. – 1990. – 23 серпня.
24. Лазаревич М.В. Історія України: Навч. посібник. – К., 2008.
25. Литвин В.М. Політична арена України: Дійові особи та виконавці. – К., 1996.
26. Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991–2000 р.). – К., 2000.
27. Литвин В.М. Україна у другому повоєнному десятилітті (1956–1965 рр.). – К., 2004.
28. Литвин В.М. Україна: Досвід та проблеми державотворення (90-ті роки ХХ ст.). – К., 2001.
29. Медведев Р.А. Они окружали Сталина. – М., 1990.
30. Національні відносини в Україні у ХХ ст. Збірник документів і матеріалів. – К., 1992.
31. Новітня історія України (1900–2000). – К., 2002.
32. Шелест П. «Справжній суд історії ще попереду». Спогади, щоденники, документи, матеріали. – К., 2003.
33. Політична історія України: ХХ століття: У 6 т. – Т. 6. – К., 2003.
34. Політичний терор і тероризм в Україні. ХІХ–ХХ ст.: Історичні нариси. – К., 2002.

35. Савельєв В.Л. 50–80: Час пошуків і втрачених можливостей // Про минуле – заради майбутнього. – К., 1989.
36. Савельєв В.Л. Чи був П.Ю. Шелест виразником „українського автономізму”? // УЇЖ. – 1991. - № 4.
37. Слюсаренко А.Г., Томенко М.В. Нові політичні партії в Україні. Довідник. – К., 1990.
38. Сторінки історії радянського суспільства: факти, проблеми, люди. – К., 1991.
39. Субтельний О. Україна. Історія. – К., 1991.
40. Україна багатопартійна. Програмні документи нових партій. – К., 1991.
41. Україна: друга половина ХХ століття. – К., 1997.
42. Україна: політична історія. ХХ – початок ХХІ ст. / Редкол.: В.А. Смолій, Ю.А. Левенець та ін. – К., 2007.
43. Україна: утвердження незалежної держави (1991–2001). – К., 2001.